Lintujen vuosi – kaksi tarinaa ja näytelmää

Tarinoissa kuusi lintua kokoontuvat neuvostoihin. Ensimmäinen tarina pohjautuu siihen, miten kyseiset linnut ovat esillä suomalaisessa kansanperinteessä ja toinen tarina taas tuoreimpaan tutkimukseen lintujen ekologiasta ja siihen, mitä viestiä tarinan lintulajit tuovat ympäristömuutoksista. Tarinat on tuotettu osana CREA+BIRD -hanketta.

Näytelmien kautta voi oppilaita osallistaa aktiiviseen tarinoiden käsittelyyn.

Kuuden linnun salainen kevätneuvosto

Tarina pohjautuu suomalaiseen kansanperinteeseen: https://mappa.fi/ilmiot/kansanperinne/

Henkilöt: kertoja, västäräkki, naurulokki, käki, hömötiainen, käpytikka, mustarastas

Kertoja: Eräänä keväisenä aamuna metsän laidalla kokoontui kuusi lintua tärkeään neuvotteluun. Paikalle olivat lentäneet käpytikka, hömötiainen, mustarastas, naurulokki, västäräkki ja aivan viimetingassa myös käki.

Kertoja: Aurinko oli juuri noussut, kun västäräkki hypähteli rantakivelle.

(Västäräkki hypähtää kivelle)

Västäräkki: (Iloisesti sirkuttaen) Kevät on tullut kunnolla! Minä olen pomppinut jäillä niin paljon, että ne ovat pian jo kokonaan sulaneet. (Västäräkki kipittää sivummalle)

Naurulokki: (nauraa heleästi) Kaikki tietävät, että kevät on tullut. Mutta kuka meistä kertoo ihmisille tärkeimmät uutiset?

Käki: Minä ainakin osaan ennustaa! (kuului metsästä)

Kertoja: Puussa istuva käki kukkui niin kovaa, että lehdet värähtivät.

(Käki kukkuu)

Käki: Ihmiset ovat vuosisatojen ajan kuunnelleet kukuntaani. He ovat yrittäneet arvata sen avulla tulevia tapahtumia ja kesän kulkua.

Hömötiainen: (Saapuu paikalle nyökytellen ja sanoo rauhallisella äänellä) Se pitää paikkansa. Mutta tieto ei yksin riitä. Tarvitaan myös viisautta.

Kertoja: Kaikki hiljenivät kuuntelemaan metsän vanhinta lintua. Hömötiainen tunnettiin viisaana opettajana, joka mielellään neuvoi muita.

Hömötiainen: Ihmiset oppivat paljon luonnosta, kun he tarkkailevat meitä lintuja. Kevät, kesä ja syksy kertovat oman tarinansa.

Kertoja: Silloin läheisestä koivusta kuului naputusta.

Käpytikka: Tak! Tak! Tak! (Käpytikka hakkaa runkoa voimakkaasti.) Minäkin olen viestintuoja. Ennen vanhaan ihmiset uskoivat, että kertomani viestit olivat joskus ikäviä. Mutta minä en halua pelotella ketään. Minä muistutan, että luontoa kannattaa kuunnella tarkasti.

Mustarastas: Hyvin sanottu.

Kertoja: Mustarastas lauloi kauniin sävelmän, joka kantautui metsän halki.

(Mustarastaan laulu nauhalta)

Mustarastas: Minun lauluni kertoo siitä, että aina voi alkaa jotakin uutta. Vaikka talvi olisi ollut pitkä ja pimeä, kevät tulee lopulta takaisin ja luonto herää.

Kertoja: (Linnut nyökkäilevät) Se oli viisas ajatus.

Kertoja: Yhtäkkiä naurulokki levitti siipensä. (Naurulokki saapuu paikalle levittäen siipensä)

Naurulokki: Minäpä tiedän jotain merestä! Merimiehet ovat kauan sitten uskoneet, että lokit kuljettavat heidän muistojaan meren yllä. Siksi minä lennän mielelläni rannikoilla ja satamissa.

Västäräkki: (Västäräkki kipittää paikalle) Sinun naurusi kuuluu kauas!

Naurulokki: Ja hyvä niin! (naurulokki päästää ilmoille iloisen "krii-aaah"-huudon)

(Käki lennähtää alemmalle oksalle tuumailemaan.)

Käki: Ehkä jokaisella meistä on oma tehtävänsä. (Osoittaa lintua) Västäräkki tuo kevään, mustarastas uuden alun, hömötiainen viisauden, käpytikka viestit, naurulokki meren tarinat ja minä muistutan ihmisiä kuuntelemaan luontoa.

Hömötiainen: Juuri niin. Yksikään lintu tai muu laji ei ole tärkein yksin. Jokaisella lajilla on oma tärkeä merkityksensä ja yhdessä muodostamme luonnon suuren kertomuksen.

Kertoja: Samassa tuuli humisi puiden latvoissa ja valkovuokot helisivät. Linnut ymmärsivät, että neuvoston tapaaminen oli päättynyt.

Kertoja: (Linnut liikkuvat tarinan mukaan) Naurulokki suuntasi kohti rantaa. Västäräkki lähti tutkimaan sulavaa jokivartta. Käki lensi syvemmälle metsään kukkumaan. Käpytikka jatkoi rungon naputtamista. Mustarastas lauloi iltahämärään saakka, ja hömötiainen jäi metsän reunaan tarkkailemaan kaikkea ympärillään.

Ja jos joku kulki metsän halki juuri sinä päivänä, hän saattoi kuulla linnuista jokaisen äänen. Silloin hän oppi saman asian kuin kuuden linnun neuvosto:

Luonto kertoo tarinoita niille, jotka pysähtyvät niitä kuuntelemaan.

Kuuden linnun ympäristöneuvosto

Tarina pohjautuu tutkimustietoon lintujen ekologiasta: https://mappa.fi/linturetkikone/ ja https://mappa.fi/ilmiot/

Henkilöt: kertoja, västäräkki, naurulokki, käki, hömötiainen, käpytikka, mustarastas

Kertoja: Eräänä keväänä vanhan metsän reunalla järjestettiin tärkeä lintujen neuvoston kokoontuminen. Paikalle olivat saapuneet käpytikka, hömötiainen, mustarastas, naurulokki, västäräkki ja käki. Jokaisella linnulla oli ihmisille tärkeä viesti kerrottavanaan.

Kertoja: Neuvoston puheenjohtajaksi valittiin käpytikka, joka naputteli kokouksen alkaneeksi.

Tak! Tak! Tak! (Käpytikka nakuttaa)

Käpytikka: Hyvät ystävät. Meillä on paljon kerrottavaa ihmisille. Luonto muuttuu ja meidän tehtävämme on kertoa, mitä metsissä, rannoilla ja pelloilla tällä hetkellä tapahtuu.

(Hömötiainen rykäisee ja astuu esiin.)

Hömötiainen: Minun viestini kertoo metsistä. (sanoo surullisesti) Ennen meitä hömötiaisia oli paljon enemmän. Nyt vanhoja metsiä on vähemmän ja sopivat pesäpuut ovat harvinaisia. Tarvitsen pehmeitä, lahoja lehtipuita, joihin voin kaivertaa pesäkoloni. Talvisin meillä on kova nälkä, koska emme enää syksyisin löydä sopivia naava- ja jäkälätupsuja, joihin voisimme piilottaa hyönteisiä talven varalle.

Västäräkki: (sanoo huolestuneena) Tuo ei kuulosta hyvältä. (jatkaa pohtien) Kun metsät pirstoutuvat pieniksi alueiksi, joudumme lentämään pidempiä matkoja ruokaa etsiessä. Se vie kovasti voimia. Ja myös metsän hyönteiset vähenevät! Se kertoo siitä, että metsät eivät ole entisellään.

(Linnut nyökkäävät vakavina.)

Kertoja: Seuraavaksi käpytikka kertoi oman viestinsä. (Käpytikka astuu esiin)

Käpytikka: Minä rakennan joka vuosi uuden pesäkolon. Niitä käyttävät jälkeeni monet muutkin linnut ja lisäksi nisäkkäät, hyönteiset, sammalet ja sienet. Meidän tikkojen vanhat kolot ovat koteja monille muille lajeille.

Mustarastas: Sinä autat siis koko metsän asukkaita!

Käpytikka: Juuri niin. Toisen lajin hyvinvointi voi vaikuttaa moneen muuhun lajiin.

Kertoja: Sitten mustarastas lensi koivun ylimmälle oksalle. (mustarastas vaihtaa paikkaa)

Mustarastas: Minun viestini liittyy ilmaston lämpenemiseen. (lurittelee pehmeällä äänellään) Talvet ovat muuttuneet leudommiksi, ja siksi yhä useampi meistä selviää Suomessa talven yli. Keväisin myös saavumme tänne aikaisemmin ja voimme pesiä useammin kuin ennen.

Naurulokki: Hah, kuulostaahan tuo hyvältä. (naurahtaa naurulokki)

Mustarastas: Osittain kyllä. Mutta samalla, kun ilmasto muuttuu, muuttuu koko luonnon rytmi. Kun yksi asia muuttuu, muuttuu moni muukin asia sen mukana. Se muutos on liian nopea monelle. Monet lajit ovat sopeutuneet yhteiselämään kasvien kanssa. Jos niiden aikataulu muuttuu, saattaa ruoasta olla pulaa. Eivät kaikki osaa lentää pitkiä matkoja, kuten me linnut.

(Naurulokki liitää viereen.)

Naurulokki: Minunkin viestini liittyy muutoksiin. Me naurulokit pesimme suurina yhdyskuntina, joissa suojelemme toisiamme ja muita vesilintuja. Mutta ihmisen mukana on rannoille tullut minkkejä ja supikoiria, jotka väijyvät meitä ja voivat tuhota kokonaisia pesimäyhdyskuntia.

Käki: (sanoo harmistuneena) Olen kuullut siitä.

(Paikalle kipittää västäräkki pyrstöään heiluttaen.

Västäräkki: Minä matkustan talveksi Afrikan pohjoisosiin. Viime vuosina me västäräkit olemme lähteneet muuttomatkoille yhä aikaisemmin. Emme oikein tiedä miksi, mutta joka vuosi meitä pesii yhä vähemmän. Mihin kummaan meitä västäräkkejä kuolee?

Hömötiainen: Siksi ihmiset tutkivat teitä rengastamalla.

Västäräkki: (sanoo pohtien) Aivan niin. Joskus luonnon salaisuuksien ratkaiseminen vaatii pitkää seurantaa ja tutkimustyötä.

Kertoja: Lopulta kaikki kääntyivät katsomaan käkeä. Käki oli lentänyt paikalle kaukaa Afrikasta asti.

Käki: Minun viestini kertoo siitä, kuinka kaikki maailman osat ovat yhteydessä toisiinsa. Me elämme yhteisellä maapallolla. Tarvitsen turvallisia levähdyspaikkoja ja ravintoa koko pitkän muuttomatkani ajan. Jos hyönteiset vähenevät jossakin tai tärkeät elinympäristöt katoavat matkareittien varrella, en välttämättä selviä pitkästä muuttomatkastani.

Käpytikka: (havahtuu kysysmään) Entäs pesintä?

Käki: Sekin muuttuu. Monet pikkulinnut aloittavat pesimisensä nykyään aiemmin kuin ennen. Minun täytyy kiirehtiä, jotta ehdin samaan rytmiin niiden kanssa. Minä jätän munani toisten lintujen pesiin, muiden lajien lintuemot hautovat munani ja kasvattavat poikaseni.

Kertoja: Neuvostossa tuli hetkeksi hiljaista, kun linnut pohtivat kuulemaansa. Lopulta hömötiainen nousi oksalle.

(Hömötiainen astuu esiin)

Hömötiainen: Kaikissa viesteissämme on yksi yhteinen asia.

Muut linnut: (kuorossa) Mikä?

Hömötiainen: Se, että luonnossa kaikki liittyy kaikkeen. Metsät, hyönteiset, linnut, järvet, pellot ja ihmiset. Kun yksi osa muuttuu, vaikutukset voivat näkyä ja tuntua laajalti.

Kertoja: (Linnut toimivat tarinan mukaan) Mustarastas lauloi hiljaisen sävelmän. Naurulokki nyökkäsi. Käki kukkui. Käpytikka naputti runkoa, ja västäräkki pyrähteli rantakivellä.

Kertoja: Ennen kotiin lähtöään linnut päättivät lähettää ihmisille yhteisen viestin:

Linnut: (kuorossa)**"Tarkkailkaa luontoa. Me linnut kerromme, mitä ympäristössä tapahtuu. Kun pidätte huolta luonnosta, huolehditte samalla myös itsestänne."**

Kertoja: Ja siitä hetkestä lähtien jokainen, joka pysähtyi kuuntelemaan lintujen ääniä, saattoi oppia samalla jotakin ympäröivän luonnon hyvinvoinnista.